

A Comparative Analysis of Indebtedness Among Government Personnel: Case Study of Phra Intharacha Subdistrict Municipality, Bang Pa-In District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

Kittitus Sujaritjun¹, Kamalas Yaowanit² and Titus Mala³

¹ Graduate Students, Master of Public Administration Program, Faculty of Political Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani Province, Thailand

²⁻³ Lecturers, Master of Public Administration Program, Faculty of Political Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani Province, Thailand

E-mail: Kittitus.su@vru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-1924-6516>

E-mail: kamalas@vru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1118-4763>

E-mail: titus@vru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0086-1681>

Received 11/11/2025

Revised 25/11/2025

Accepted 30/12/2025

Abstract

Background and Aims: Government personnel have a serious debt problem that affects their standard of living, security, and work productivity. Even while government personnel receive welfare benefits and regular paychecks, their debt is exacerbated by individual purchasing habits, a lack of financial management knowledge, and the ever-increasing cost of living. The objectives of this study were to: (1) assess the level and composition of the debt burden among public sector personnel, (2) compare the differences in indebtedness by personal demographic factors (3) study the guidelines for resolving debt issues among government personnel.

Methodology: This study employed a Quantitative Research design, focusing specifically on the personnel, including civil servants, permanent employees, and general contract workers at Phra Intharacha Subdistrict Municipality in Chiang Rak Noi Sub-district, Bang Pa-in District, Ayutthaya Province. A sample size of 84 individuals was precisely determined using the Krejcie & Morgan formula. Data collection was conducted using a questionnaire, which included descriptive statistics (Frequency, Percentage, Mean, and Standard Deviation. To evaluate the debt situation. To compare differences across independent variables consisting of three or more categories, the researchers employed One-way Analysis of Variance (ANOVA). Throughout the study, rigorous ethical standards were upheld, including obtaining prior informed consent from every participant, strictly maintaining data confidentiality, and guaranteeing the accurate and unbiased presentation of all results.

Results: The majority of personnel were female, between the ages of 21 and 30, had a bachelor's degree, and got a salary between 10,001 and 20,000 Thai Baht a month on average. The total amount of debt was moderate. The largest category of debt was necessary debt, which was

followed by investment debt and excessive consumer debt. Individual characteristics like age, income, and years of service were found to have a major impact on debt.

Conclusion: The indebtedness of personnel in government agencies is observed to be moderate. The primary categories of debt include necessary expenditures such as regular living costs, consumption expenses, and educational fees. The observed patterns suggest that the existing income levels of government personnel are inadequate to meet the increasing cost of living. The debt burden faced by public-sector employees results from a combination of individual economic limitations and personal financial practices. Enhancing financial literacy, which includes knowledge, comprehension, and skills in personal financial management, is essential for preventing and mitigating indebtedness. The promotion of financial discipline, savings practices, and suitable investment strategies that correspond with individual income levels and financial capacities is crucial.

Keywords: Indebtedness; Government Personnel; Financial Behavior

การศึกษาเปรียบเทียบภาระหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กิตติธัช สุจริตจันทร์¹, กัมลาศ เยาวะนิจ² และไพฑัศน์ มาลา³

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

²⁻³ อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: ปัญหาหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร แม้บุคลากรของภาครัฐจะมีรายได้ประจำและสวัสดิการที่มั่นคง แต่ภาวะค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สวนทางกับรายได้ที่ได้รับ รวมถึงพฤติกรรมการบริโภค และการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทางการเงิน ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะหนี้สินของบุคลากร โดยการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อประเมินระดับภาระหนี้สินและองค์ประกอบหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ (2) เพื่อเปรียบเทียบภาระหนี้สินของบุคลากร โดยจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ

ระเบียบวิธีการวิจัย: การวิจัยเปรียบเทียบภาระหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการ บุคลากร และเจ้าหน้าที่ ในสังกัดของเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการหาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 84 คน ด้วยวิธีการคำนวณของ Krejcie & Morgan Formula เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ สถิติ One-way ANOVA โดยในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะต้องขออนุญาตและได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลก่อนทุกครั้งโดยข้อมูลที่ไดจากการตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น รวมถึงการรายงานผลการวิจัยอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่บิดเบือนข้อมูล

ผลการวิจัย: บุคลากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21–30 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001–20,000 บาท ภาระหนี้สินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หนี้สินด้านความจำเป็นสูงที่สุด รองลงมาคือหนี้สินด้านการลงทุน และหนี้สินจากการบริโภคเกินความจำเป็น พบว่าปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านอายุ รายได้ และอายุงานส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผล: ภาระหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีหนี้สินด้านความจำเป็น เช่น ค่าใช้จ่ายประจำ การอุปโภคบริโภค และค่าใช้จ่ายทางด้านการศึกษา เป็นประเภทหนี้ที่พบมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ารายได้ของบุคลากรยังไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาหนี้สินของบุคลากรภาครัฐเกิดจากการผสมผสานของปัจจัยเศรษฐกิจส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเงินของแต่ละบุคคล การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการบริหารการเงินส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญต่อการป้องกันและลดภาระหนี้สิน โดยเฉพาะการส่งเสริมวินัยทางการเงิน การออม และการลงทุนอย่างเหมาะสมตามรายได้และความสามารถทางการเงินของแต่ละคน

คำสำคัญ: ภาระหนี้สิน; บุคลากรภาครัฐ; พฤติกรรมทางการเงิน

บทนำ

จากการรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) ระบุว่าประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ในอันดับที่ 7 ของโลก ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ใน 10 อันดับแรก ที่ส่วนใหญ่เป็นประเทศพัฒนาแล้ว จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงของประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย โดยปัญหาดังกล่าวเกิดจากความไม่สมดุลระหว่างรายได้และค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวน ทั้งเงินเฟ้อ เงินฝืด และต้นทุนสินค้าบริการที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าภาครัฐจะมีการปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำและฐานเงินเดือนของส่วนราชการ แต่ก็ยังไม่สอดคล้องกับรายจ่ายจริงของประชาชน จึงส่งผลให้หลายครัวเรือนต้องพึ่งพาการกู้ยืมเงิน และสินเชื่อต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) จากสถานการณ์ดังกล่าวไม่เพียงกระทบต่อประชาชนทั่วไปเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกลุ่มข้าราชการและบุคลากรของภาครัฐ ซึ่งแม้จะเป็นกลุ่มที่มีรายได้ประจำและสวัสดิการต่าง ๆ จากภาครัฐ แต่ก็พบปัญหาค่าครองชีพไม่สอดคล้องกับรายได้เช่นเดียวกันเหมือนกับบุคคลทั่วไป จึงนำไปสู่การก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคเช่นเดียวกัน หรือแม้แต่การลงทุนเพื่อหารายได้เพิ่มเติม ทั้งนี้ การขาดการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมและวินัยทางการเงินที่เข้มแข็ง ยังส่งผลให้บุคลากรภาครัฐจำนวนหนึ่งตกอยู่ในภาวะหนี้สินเรื้อรัง ในกรณีของ เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นหน่วยงานที่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหนี้สินรวมถึงการทำวิจัยในพื้นที่นี้ นอกจากนี้พบว่าบุคลากรมากกว่าครึ่ง ของหน่วยงานก็ตกอยู่ในภาวะหนี้สิน โดยมีการกู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ด้วยอัตรารายได้เฉลี่ยต่อเดือนบุคลากรบางคนมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งรายได้สูงสุด มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังเกิดภาวะหนี้สินด้วยในปัจจุบันค่าครองชีพมีอัตราที่สูงขึ้น จึงการภาวะรายได้ที่ได้รับไม่เพียงกับรายจ่าย จากปัญหาดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงภาระค่าใช้จ่ายที่สูงกว่ารายได้และพฤติกรรมทางการเงินที่ยังขาดความยั่งยืน ดังนั้น จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาประเด็นปัญหาที่สำคัญรวมไปถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบและศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้สินของบุคลากรในสังกัดเทศบาลตำบลพระอินทราชา ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับภาวะหนี้สินและองค์ประกอบหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะหนี้สินของบุคลากร โดยจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบภาวะหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐกรณีศึกษา เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องหนี้สิน

สร้อยนา สีนสมุทร (2566) อธิบายว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดหนี้สินมีปัจจัยหลัสด้าน อาทิ เช่น ปัจจัยด้านการเมือง การบริหารงาน ของภาครัฐ และด้านนโยบายรัฐบาลที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ และอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ปัจจัยด้านสังคม ด้านการสนับสนุนจากบุคคลภายในครอบครัว ปัจจัยด้านกฎหมายในการกู้ยืมสินเชื่อ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการดำรงในชีวิตประจำวัน

Baumeister (1994) เสริมว่าความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self-Control Theory) มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการหนี้สิน โดยบุคคลที่มีวินัยทางการเงินมักหลีกเลี่ยงการก่อหนี้เกินความจำเป็น

สรุปหนี้สิน หมายถึง ความผูกพันทางกฎหมาย หรือมีผลทางกฎหมาย ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองฝ่าย ได้แก่ เจ้าหนี้ (ผู้ให้กู้) ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ และ ลูกหนี้ (ผู้ขอกู้) ซึ่งมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามข้อตกลง โดยหนี้สินสามารถเกิดขึ้นได้จากทั้งนิติกรรม เช่น สัญญากู้ยืมเงิน และนิติเหตุ เช่น การกระทำละเมิด หรือการได้รับลาภมิควรได้ลักษณะสำคัญของหนี้สินคือ ต้องมีคู่กรณีสองฝ่าย ได้แก่ เจ้าหนี้ซึ่งมีสิทธิเรียกร้อง และลูกหนี้ซึ่งมีหน้าที่ต้องชำระหนี้

นำแนวคิดของ Thaler และ Sunstein (อ้างถึงใน Thavornwattanayong & Srichan, 2021) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioral Economics Theory) องค์ประกอบของหนี้สิน สรุปตามกรอบแนวคิดการวิจัย ตัวแปรอิสระ จึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบของหนี้สินนั้น มาจากองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. การลงทุน คือ หนี้สินที่เกิดจากการตัดสินใจลงทุนในด้านต่างๆ โดยมีแรงจูงใจภายใน เช่น การพัฒนาตนเอง หรือแรงจูงใจภายนอก เช่น การสร้างภาพลักษณ์ หรือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น อัตราดอกเบี้ยหรือความเปลี่ยนแปลงทางการเงินซึ่ง อาจเพิ่มแรงจูงใจให้เกิดการกู้ยืมเพื่อการลงทุน
2. การบริโภคเกินความจำเป็น คือ การบริโภคเกินตัวเป็นตัวอย่างสำคัญของการตัดสินใจทางการเงินที่ถูกอิทธิพลจากอารมณ์ หรือความต้องการระยะสั้น รวมถึง การแข่งขันในสังคม และการเปรียบเทียบ เป็นต้น โดยไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการใช้จ่ายและการชำระหนี้
3. สิ่งที่ทำให้เป็น คือ เป็นสิ่งที่เกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง เช่น ตามหลักปัจจัย 4 อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้นซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต รวมถึงค่าใช้จ่ายจำเป็นอื่นๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล การศึกษาบุตร หรือค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน

พฤติกรรมของผู้บริโภค

จากการศึกษาผลการศึกษาของ ปรีชา วิทยารณ (2559) พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลต่อองค์ประกอบของหนี้สิน ทั้งในส่วนของการตัดสินใจลงทุน, การบริโภคเกินความจำเป็น, ความจำเป็น เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดหนี้สิน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกระแส ทุนนิยมสมัยใหม่ คนจำนวนมากมักมองว่าการครอบครองทรัพย์สินมีค่า รวมถึงภาวะหนี้สินมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม เป็นลักษณะของการแสดงออกทั้งทางร่างกาย ความคิด หรือความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า ที่มีการกระตุ้นจากภายใน หรือภายนอก ซึ่งการกระทำที่มีการแสดงออกอาจเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับพฤติกรรมของมนุษย์ และที่สำคัญการสร้างหนี้เกิดจากการนำเงินไปใช้กับสิ่งที่ไม่จำเป็น

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม จึงสามารถสรุปได้ว่า ภาวะหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากความต้องการของมนุษย์ในแต่ละระดับและ

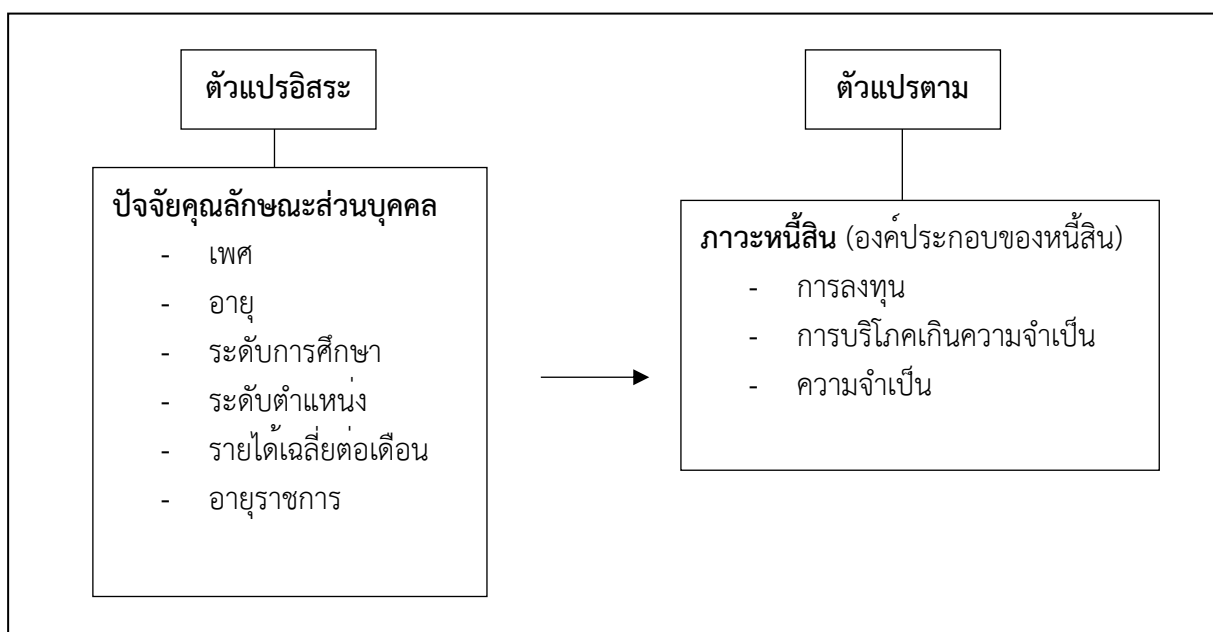
พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมและจิตวิทยา การเข้าใจความสัมพันธ์ของแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้สามารถอธิบายสาเหตุของการเกิดหนี้สินและแนวทางแก้ไขได้อย่างครอบคลุม ทั้งในระดับบุคคลและเชิงนโยบาย โดยการสร้างวินัยทางการเงิน การส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการหนี้ และการสนับสนุนเชิงระบบจากหน่วยงานภาครัฐถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยลดและป้องกันภาวะหนี้สินของบุคลากรได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

วนัชพร จามิต และบุญกา ปันทุรอำพร (2563) อธิบายว่า ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) เสนอว่าความต้องการของมนุษย์มี 5 ระดับ ได้แก่ (1) ความต้องการทางกายภาพ (2) ความปลอดภัย (3) ความรักและการเป็นเจ้าของ (4) การได้รับการยอมรับ (5) การพัฒนาตนเอง โดยความต้องการเหล่านี้มีผลต่อแรงจูงใจในการใช้จ่ายและการก่อหนี้เพื่อสนองความต้องการในแต่ละระดับ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์จึงสรุปได้ว่า แรงจูงใจของมนุษย์และพฤติกรรมทางการเงินเชื่อมโยงกับความต้องการในแต่ละช่วงชีวิต ทั้งในด้านการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรเป้าหมายสำหรับการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานทั่วไปลูกจ้างประจำ หรือบุคลากรของเทศบาลตำบลพระอินทราชา จำนวนทั้งสิ้น 106 คน (ข้อมูลจากงานการเจ้าหน้าที่ เทศบาลตำบลพระอินทราชา ณ

วันที่ 4 ธันวาคม 2567 (เทศบาลตำบลพระอินทราชา. 2567) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้าราชการ พนักงานทั่วไป ลูกจ้างประจำ หรือ บุคลากร ของเทศบาลตำบลพระอินทราชา จำนวน 84 คน (Krejcie & Morgan. 1970)

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

2.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ใช้สถิติการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (X) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

2.2 สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบสมมติฐาน เพื่อใช้ทดสอบเปรียบเทียบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ระหว่างตัวแปรอิสระ ใช้สถิติ One-way ANOVA กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ถ้าพบว่ามีนัยสำคัญจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบภาวะหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามแบบปลายปิด (Closed-Ended Question) ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเป็นแบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับศึกษา ระดับตำแหน่ง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอายุราชการ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของหนี้สิน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ภาวะหนี้สินการลงทุน 2) ภาวะหนี้สินการบริโภคเกินความจำเป็น และ 3) ภาวะหนี้สินความจำเป็น ซึ่งกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบ (Check list) ตามรายการที่กำหนดมาให้ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ (Likert) ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นมีความคิดเห็นมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นมีความคิดเห็นมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นมีความคิดเห็นปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นมีความคิดเห็นน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นมีความคิดเห็นน้อยที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	เท่ากับ	5 คะแนน
มาก	เท่ากับ	4 คะแนน
ปานกลาง	เท่ากับ	3 คะแนน
น้อย	เท่ากับ	2 คะแนน
น้อยที่สุด	เท่ากับ	1 คะแนน

แบ่งระดับความเห็นโดยใช้เกณฑ์การประเมินของเบสท์ (Best, 1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) พบว่าผลการประเมินได้ค่า IOC มีค่า 0.978

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการหาค่า (Cronbach's Alpha) ผลการทดสอบความเที่ยงในภาพรวม มีค่าเท่ากับ 0.86 ซึ่งเป็นค่าความเที่ยงที่สามารถยอมรับได้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับภาวะหนี้สินแต่ละด้าน

ตารางที่ 1 ภาวะหนี้สินแต่ละด้าน

ภาวะหนี้สินแต่ละด้าน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ภาวะหนี้สินการลงทุน	3.24	1.10	ปานกลาง
2. ภาวะหนี้สินการบริโภคเกินความจำเป็น	2.94	1.35	ปานกลาง
3. ภาวะหนี้สินความจำเป็น	3.29	1.34	ปานกลาง
รวม	3.16	1.14	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะหนี้สินโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 1.34) และรายด้านพบว่า เรียงตามลำดับเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ภาวะหนี้สินความจำเป็น ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.34) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภาวะหนี้สินการลงทุน ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 1.10) และภาวะหนี้สินการบริโภคเกินความจำเป็น ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 1.35) ตามลำดับ

ผลการศึกษาภาวะหนี้สินของบุคลากร โดยจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีภาวะหนี้สินไม่แตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีภาวะหนี้สิน แตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ภาวะหนี้สินการลงทุน ภาวะหนี้สินการบริโภคเกินความจำเป็น และภาวะหนี้สินความจำเป็น เมื่อทดสอบความแตกต่างระดับภาวะหนี้สิน ทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุเป็นรายคู่ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีภาวะหนี้สินไม่แตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีระดับตำแหน่งต่างกันมีภาวะหนี้สินไม่แตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีอายุราชการ/อายุงานต่างกันมีภาวะหนี้สินแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ภาวะหนี้สินการลงทุน เมื่อทดสอบความแตกต่างระดับภาวะหนี้สิน ด้านหนี้สินโดยรวม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านหนี้สินโดยรวมเป็นรายคู่ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านกลุ่มอายุราชการ/อายุงาน

องค์ประกอบของหนี้สิน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ภาวะหนี้สินการลงทุน	ระหว่างกลุ่ม	9.396	3	3.132	2.710	.051
	ภายในกลุ่ม	92.450	80	1.156		
	รวม	101.846	83			
2. ภาวะหนี้สินการบริโภคเกินความจำเป็น	ระหว่างกลุ่ม	13.262	3	4.421	2.562	.061
	ภายในกลุ่ม	138.028	80	1.725		
	รวม	151.290	83			
3. ภาวะหนี้สินความจำเป็น	ระหว่างกลุ่ม	10.094	3	3.365	1.932	.131
	ภายในกลุ่ม	139.306	80	1.741		
	รวม	149.400	83			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	10.566	3	3.522	2.865	.042*
	ภายในกลุ่ม	98.352	80	1.229		
	รวม	108.919	83			

ตารางที่ 3 การทดสอบเป็นรายคู่ ด้านหนี้สินโดยรวม กับ ด้านอายุราชการ/อายุงาน

อายุราชการ/อายุงาน	$\bar{x}$	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	11-20 ปี	20 ปีขึ้นไป
		3.21	2.37	3.12	3.90
น้อยกว่า 5 ปี	3.21	-	0.84	0.09	- 0.69
5-10 ปี	2.37		-	- 0.75	- 1.53
11-20 ปี	3.12			-	- 0.78
20 ปีขึ้นไป	3.90				-

6. ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีภาวะหนี้สินแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ภาวะหนี้สินการลงทุน เมื่อทดสอบความแตกต่างระดับภาวะหนี้สิน ด้านภาวะหนี้สินการลงทุน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็นรายคู่ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

องค์ประกอบของหนี้สิน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ภาวะหนี้สินการลงทุน	ระหว่างกลุ่ม	19.074	5	3.815	3.595	.006*

องค์ประกอบของหนี้สิน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P
	ภายในกลุ่ม	82.772	78	1.061		
	รวม	101.846	83			
2. ภาวะหนี้สินการ บริโภคเกินความ จำเป็น	ระหว่างกลุ่ม	14.249	5	2.850	1.622	.164
	ภายในกลุ่ม	137.040	78	1.757		
	รวม	151.290	83			
3. ภาวะหนี้สินความ จำเป็น	ระหว่างกลุ่ม	14.069	5	2.814	1.622	.164
	ภายในกลุ่ม	135.331	78	1.735		
	รวม	149.400	83			
	ระหว่างกลุ่ม	13.801	5	2.760	2.263	.056
ภาพรวม	ภายในกลุ่ม	95.118	78	1.219		
	รวม	108.919	83			

ตารางที่ 5 การทดสอบเป็นรายคู่ ด้านภาวะหนี้สินการลงทุน กับ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 10,000 บาท	10,001- 20,000 บาท	20,001- 30,000 บาท	30,001- 40,000 บาท	40,001- 50,000 บาท	มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป
		2.28	2.98	3.52	3.47	4.40	4.90
ต่ำกว่า 10,000 บาท	2.28	-	- 0.70	- 1.24	- 1.19	- 2.12	- 2.62
10,001- 20,000 บาท	2.98		-	- 0.54	-0.49	-1.42	- 1.92
20,001- 30,000 บาท	3.52			-	0.05	0.88	- 1.38
30,001- 40,000 บาท	3.47				-	0.93	- 1.43
40,001- 50,000 บาท	4.40					-	- 0.50
มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป	4.90						-

อภิปรายผล

ระดับองค์ประกอบของหนี้สินโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจุบันประชาชนทุกคนมีอัตราค่าใช้จ่ายต่อวันสูงขึ้น เมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้รับจึงไม่มีความสมดุลกัน จนเกิดเป็นหนี้สินที่ต้องแบกรับภาระจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ยังไม่มีการแก้ไขได้ ฉะนั้น หนี้สินที่เกิดขึ้นเกิดจากองค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านภาวะหนี้สินการลงทุน ระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะ กู้เงินเพื่อลงทุนในด้านการศึกษาของฉันทน์ หรือคนในครอบครัว เป็นการลงทุนที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งประโยชน์การลงทุนการศึกษาสร้างอาชีพ สร้างความเท่าเทียมทางรายได้ และการเติบโตอย่างยั่งยืน ทำให้มีโอกาสเลือกงานที่เหมาะสมกับความชอบและความถนัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มรกต วงศ์อรินทร์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีความต้องการ กับภาวะหนี้สินมีความเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากความต้องการของมนุษย์เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและไม่มีวันสิ้นสุด ตราบเท่าที่ยังมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความต้องการและเมื่อไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่ไม่มีวันสิ้นสุดด้วยทรัพยากรที่ตนมี จึงต้องแสวงหาทรัพยากรเพื่อการตอบสนองความต้องการของตน ด้วยการกู้หนี้ยืมสิน

2. ด้านภาวะหนี้สินการบริโภคเกินความจำเป็น ระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะ หนี้สินที่เกิดจากการ ซื้อ/ผ่อน สินค้าและบริการต่าง ๆ เกินความจำเป็น การเป็นหนี้ดังกล่าวเกิดจากความฟุ้งเฟ้อแต่เพียงอย่างเดียว เพราะสินค้าหรือบริการหลายอย่างที่ต้องใช้หรืออยากได้ แต่ไม่ซื้อด้วยเงินสดต้องมีการซื้อของด้วยเงินกู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิกร ยาอินตา (2559) ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทยนั้น ไม่สามารถจะแก้ไขได้ในระยะเพียงสั้น ๆ ซึ่งปัญหาที่ค้นพบมากที่สุด 4 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ การดำเนินชีวิตที่ผิดพลาด ขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงิน สถานการณ์ฉุกเฉินแบบไม่คาดฝัน และหวังรวยทางลัด

3. ด้านภาวะหนี้สินความจำเป็น ระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะ กู้เงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล/สุขภาพ ของฉันทน์และครอบครัว การเจ็บป่วยเป็นเรื่องที่ไม่ได้มีการเตรียมการจึงเป็นภาระที่เกิดขึ้น ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น หากไม่มีการสำรวจไว้สำหรับการใช้จ่าย ซึ่งทางออกของปัญหานี้บางคนอาจมีการซื้อประกันชีวิตไว้เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้จ่ายทั้งหมด สอดคล้องกับแนวคิดด้านพฤติกรรมผู้บริโภค รายจ่ายจำเป็นหรือรายจ่ายพื้นฐาน คือ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาล และค่าที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่บุคคลไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (Schiffman & Kanuk, 2010; Solomon, 2019) การที่บุคคลต้องแบกรับค่าใช้จ่ายประเภทนี้ ส่งผลให้เกิด “ภาวะหนี้สินจากความจำเป็น” ซึ่งหมายถึงหนี้ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต และเป็นค่าใช้จ่ายที่หลีกเลี่ยงหรือเลื่อนเวลาไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบภาวะหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การลงทุนด้านการศึกษาและการพัฒนาทักษะของบุคลากรควรได้รับการสนับสนุนเชิงสร้างสรรค์ จากผลการวิจัยพบว่าบุคลากรส่วนใหญ่จ่ายเงินไปลงทุนในด้านการศึกษา ซึ่งถือเป็นการลงทุนที่สร้างผลลัพธ์เชิงบวกในระยะยาว แต่ก่อให้เกิดภาระหนี้ในระยะสั้น ดังนั้น การวิจัยนี้เสนอว่า หน่วยงานควรมีแนวทางสนับสนุนค่าใช้จ่าย

ด้านการศึกษา คือ จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาของบุคลากร (วงเงิน X บาท/ปี) ดอกเบี้ย 0% เงื่อนไขการคืนทุนด้วยการทำงาน Y ปี โดยวิธีประเมินผล (KPIs) เช่น จำนวนผู้รับทุน อัตราการลดหนี้เฉลี่ยภายใน 2 ปี

2. ควรสร้างความตระหนักรู้เรื่องความแตกต่างระหว่าง “หนี้จำเป็น” และ “หนี้ฟุ่มเฟือย” ผลแบบสอบถามชี้ให้เห็นว่าบุคลากรบางส่วนมีหนี้จากค่าใช้จ่ายจำเป็น เช่น ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าใช้จ่ายครอบครัว ซึ่งถือเป็นภาระที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะที่บางส่วนมีหนี้จากพฤติกรรมบริโภคเกินความจำเป็น ดังนั้น การวิจัยนี้เสนอให้จัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของหนี้ เพื่อให้บุคลากรสามารถแยกแยะและจัดการหนี้ได้อย่างเหมาะสม

3. ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการออม การวางแผนการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้บุคลากรที่ได้ใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดภาระหนี้สินจนถึงขั้นรับผิดชอบไม่ไหว เกิดปัญหาค้างชำระ ไม่มีวินัยในการชำระหนี้ จึงต้องสร้างวินัยการใช้จ่ายให้กับบุคลากรได้เรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปที่ทางหน่วยงานได้จัดหาให้ เพื่อได้รับรู้ว่ามีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างที่ไม่จำเป็น และลดการใช้จ่ายดังกล่าวลงไป

4. ควรจัดสวัสดิการด้านการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอินเทอร์เน็ต ด้วยการจัดตั้งสหกรณ์ของหน่วยงานให้มีรายได้และนำผลกำไรที่เหลือจากดำเนินการ จัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อช่วยเหลือบุคลากร และรณรงค์การใช้พลังงานทดแทน พลังงานสะอาด ซึ่งจะช่วยเหลือค่าใช้จ่ายดังกล่าวอย่างยั่งยืน

5. ควรส่งเสริมกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือรายได้ประจำ ให้มีการลดอัตราดอกเบี้ยเพื่อลดโอกาสในการกู้ยืม และเป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น โดยตัวอย่าง คือ การสนับสนุนสวัสดิการลดรายจ่าย เช่น การจัดหากองทุนอาหารกลางวัน การเพิ่มรายได้ด้วยการสร้างอาชีพเสริม หรือการจัดตั้งตลาดนัดโอเอเดียที่เป็นการนำสินค้าและบริหารต่างๆ มาจำหน่ายให้กับคนในหน่วยงานและประชาชนที่สนใจ เพื่อเสริมสร้างช่องทางในการสร้างรายได้ใหม่ๆ และส่งเสริมการลงทุนให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้ลงทุนเพิ่มมากขึ้นเพื่อสร้างกิจกรรมที่สร้างรายได้และเพิ่มรายได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะหนี้สินของบุคลากรในเทศบาลตำบลพระอินทราชา มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมการใช้จ่ายและการขาดวินัยทางการเงิน ดังนั้น ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การสร้างระบบสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ทางการเงิน มีโอกาสลงทุนอย่างเหมาะสม และมีวินัยทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถลดภาวะหนี้สินและเพิ่มคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยก่อนการดำเนินมาตรการและนโยบายต่างๆ หน่วยงานควรประเมินความคุ้มค่า (Cost-benefit) ก่อนดำเนินมาตรการ เช่น ตั้งงบประมาณสวัสดิการที่ใช้ในการดำเนินงานและศึกษาผลกระทบต่อดัชนีหนี้ของบุคลากร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาจากหลาย ๆ หน่วยงาน เนื่องจากการทำการศึกษาเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ทำให้ได้ทราบปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาเพียงหน่วยงานนั้น เท่านั้น ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ได้มาตรฐาน เพราะแต่ละหน่วยงานย่อมมีลักษณะและโครงสร้างที่ต่างกันไป

2. ควรเพิ่มคำถามในแบบสอบถามในเรื่องของการมีความรู้ในเรื่องการวางแผนและการบริหารจัดการการเงิน เช่น การมีความรู้ด้านการบริหารจัดการการเงินขั้นพื้นฐาน การมีความรู้ในเรื่องของเครื่องมือที่ใช้วางแผนทางการเงิน

3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลตำบลพระอินทราชา. (2567). *ข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลตำบลพระอินทราชา*. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.phraintharacha.go.th>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานภาวะหนี้ครัวเรือนไทยไตรมาส 3 ปี 2565*. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.bot.or.th>
- นิกร ยาอินตา. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำไปสู่องค์การสุขภาวะ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 8(1), 120–135.
- ปรีชา วิทยาภรณ์. (2559). *กระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา* (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มรกต วงศ์อรินทร์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางการเงินกับภาวะหนี้สินของบุคลากรในองค์กรของรัฐ. *วารสารการบริหารรัฐกิจ*, 15(1), 45–60.
- วันขพร จามิต, & บุญกา ปันทุรอำพร. (2563). ความต้องการของมนุษย์และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน. *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 12(3), 45–56.
- สุรัญชนา สีนสมุทร. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้สินของบุคลากรในหน่วยงานรัฐ*. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 20(4), 18–32.
- Baumeister, R. F., Heatherton, T. F., & Tice, D. M. (1994). *Losing control: How and why people fail at self-regulation*. Academic Press.
- Best, J. W. (1981). *Education research* (4th ed.). Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2010). *Consumer behavior* (10th ed.). Prentice Hall.
- Solomon, M. R. (2019). *Consumer behavior: Buying, having, and being* (13th ed.). Pearson.
- Thavornwattanayong, W., & Srichan, N. (2021). Nudge theory and the concepts of choice architecture designs for behavioral change and the promotion of medication adherence. *Journal of Medical and Health Sciences*, 28(3), 147–159.